

شورای عالی کم‌کاری

کارشناسان فرهنگی به سوالات همشهری درباره شورای انقلاب فرهنگی پاسخ می‌دهند

۲۲

هشدار، هدایت

رہبر معظم انقلاب طی این سال‌ها در جلساتی که با اعضای شورای انقلاب فرهنگی داشتند درباره وظایف این شورا تأکید داشتند و درباره این قرار گاه فرهنگی و علمی سخن گفتند

۲۴

همیشه در فرهنگ

دوشنبه ۲۱ آذر ۱۴۰۱ | ۱۷ جمادی‌الاول ۱۴۴۴ | سال سی‌ام | شماره ۸۶۴۲

عکس: همشهری/امیر رستمی

همشهری، کارنامه و چالش‌های شورای عالی انقلاب فرهنگی را در گفت‌وگو با کارشناسان بررسی می‌کند

توقعات بزرگ، موانع فراوان

در حالی ۲۸سال از شکل‌گیری شورای عالی

انقلاب فرهنگی می‌گذرد که بررسی عملکرد

این شورا نشان می‌دهد در برخی بخش‌ها با

موفقیت و در برخی موضوعات با چالش‌های جدی روبه‌رو هستیم؛ چالش‌هایی که رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی با ایشان به برخی از آنها اشاره کردند و خواهان برطرف شدن آنها شدند. رهبر معظم انقلاب، رصد و شناخت دقیق ضعف‌ها و گزاره‌های غلط فرهنگی، ارائه‌راه‌حل‌های عالمانه برای رواج گزاره‌های صحیح و پیش‌برنده، وقت‌گذاری کافی برای حضور در شورا، بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی کشور و تجدیدفرهنگ و روحیه انقلابی‌راز کارکردهای شورای عالی انقلاب فرهنگی دانستند. به این پهنانه در حاشیه‌همایش گام دوم شورای عالی انقلاب فرهنگی در مسیر تحول با برخی اعضای آن درباره اقدامات انجام‌شده و در شرف انجام به‌گفت‌وگو نشستیم.

دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی با اشاره به اینکه مصوبات اجرا نشده‌این شورا به ۲بخش ملی و استانی تقسیم می‌شود، گفت: «مهم‌ترین مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی ابعاد ملی و کشوری دارد. اسنادی مانند سند نقشه جامع علمی کشور و سند تحول آموزش و پرورش دارای پرش‌های استانی هستند که برش‌هایی از آنها باید به شکل استانی تا پایان دنبال شوند». سیدرضا عاملی با اشاره به اینکه در سال‌های گذشته برخی مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی اجرایی نشده‌بود؛ درحالی‌که تأکید بسیاری بر اجرای آنها از سوی دستگاه‌های مختلف وجود داشته‌است، افزود: «سند مهندسی فرهنگی کشور اساساً به سمت اجرایی شدن نرفته بود. اخیراً با گذشت ۸سال از تصویب این سند، ستاد هماهنگی مهندسی فرهنگی کشور تشکیل شد و از زمان شکل‌گیری آن اراده‌راهبردی برای عمل به مفاد این سند به‌وجود آمده‌است و راه تحقق اهداف سند فرهنگی کشور در حال هموار شدن است.» وی اضافه کرد: «برش استانی این سند اکنون در ۱۱ استان تدوین و ابلاغ‌شده‌است و در ۳استان نیز شخص رئیس‌جمهور از آن رونمایی کرده‌است. پیش‌بینی می‌شود برش استانی این سند در مابقی استان‌ها نیز تا پایان سال جاری بر اساس اسناد فرهنگی هر استان و بر مبنای نظام و مسائل آنها و به‌استناد سند مرجع تدوین و ابلاغ شود.»

روزآمدسازی نقشه جامع علمی کشور پس از یک‌دهه

دبیرشورای عالی انقلاب فرهنگی، روزآمدسازی سند جامع علمی را یکی از مهم‌ترین اقدامات شورای عالی انقلاب فرهنگی برشمرد و گفت: «هم‌اکنون در شرف اصلاح و روزاگیری کامل نقشه جامع علمی کشور هستیم. این سند بعد از ۱۰سال از تدوین و ابلاغ آن در حال روزآمدسازی است. در این سال‌ها طبیعتاً فناوری و هوش مصنوعی، فضای مجازی و فناوری جدید شکل گرفته‌است که همه این موارد نیازمند الازام جدیدی است که سبب شده روزآمدسازی این قانون به‌عنوان یک اولویت مطرح شود.»

عاملی با اشاره به موضوعات مرتبط با عفاف و حجاب و مباحث پیرامون آن با بیان اینکه موضوع عفاف و حجاب را نباید تنها منحصر به دولت کرد، گفت: «موضوع عفاف و حجاب مربوط به همه مردم ایران است. این مسئله حقوق اجتماعی مردم است. مردم باید در صحنه حضور داشته باشند و فضا باید

فضایی شود که رعایت عفاف و حجاب در جامعه شکل بگیرد.» دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی در ادامه با اشاره به اینکه از آبان‌ماه سال ۱۴۰۰تاکنون دست‌کم ۳۰جلسه با ۴معضوبه در این شورا برگزار شده‌است به نقد عملکرد شورا پرداخت و گفت: «شورا نیازمند همکاری گستره‌تری از سوی اعضاست. اینکه رهبر معظم انقلاب بر هویت جمعی تأکید کردند این بود که اعضا در اجرای ماموریت‌های خود خصوصاًاعضای حقوقی و قوای سه‌گانه مشارکت تمام‌عیاری در تصمیم‌گیری‌ها و مصوبات داشته باشند.» وی با تأکید بر اینکه قوای سه‌گانه کشور باید در امتداد یکدیگر حرکت کنند، در پاسخ به این سؤال که برخی مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی با مخالفت‌هایی ازسوی برخی قوا روبه‌رو می‌شود، افزود: «هنگامی که مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی تصویب و برای اجرا ابلاغ می‌شود، قوای اختلاف‌ناظر درباره یک موضوع مانند کنکور طبیعی است، اما این اختلاف‌ناظرها باید پس از تبدیل شدن موضوع به مصوبه مطرح‌شود و بعد از تصویب آن نباید این اختلاف مطرح‌شود، بلکه همه باید برای اجرا کردن آن مصوبه تلاش خود را انجام دهند.»

خانه‌های گفت‌وگو احیا شد

دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی در ادامه و در پاسخ به این سؤال که دشمن از طریق نفوذ فرهنگی در تلاش برای ایجاد دودستگی در جامعه است و شورا در این زمینه چه اقداماتی را انجام داده‌است، به احیای خانه گفت‌وگو پس از گذشت

در برنامه‌ریزی‌های شورا پاسخ خواهند داد، گفت: «جبهه بزرگ فرهنگی و انقلابی سرمایه‌بزرگی در کشور است که به تعبیر رهبر معظم انقلاب هزاران نفر جمعیت، شکل، گروه، دسته، مجموعه و جریان است که واقعا‌علاقه دارند کار برای اسلام و ارزش‌های اسلامی در کشور داشته باشند؛ به‌عنوان مثال مؤسسات قرآنی مردمی بسیاری داریم که موفقیت آنها به مراتب بیشتر از مؤسسات دولتی است. اعتبارات دولتی باید به سمت این مؤسسات که انگیزه و توان دارند سوق پیدا کند و از مجموعه‌ها حمایت حقوقی، قانونی و مالی بیشتری صورت بگیرد.»

وی اضافه کرد: «این کار نیازمند فعالیتی فراگیر است و باید نهضت حضور مردم در حوزه‌های فرهنگی شکل بگیرد؛ چراکه اعتقاد داریم هر جایی که مردم حضور پیدا کردند در آن عرصه موفق‌تر از فعالیت‌هایی بوده‌ایم که به شکل نهادی و دولتی ورود کرده‌ایم و طبیعتاً موفق نشده‌ایم.»

عاملی با اشاره به موضوعات مرتبط با عفاف و حجاب و مباحث پیرامون آن با بیان اینکه موضوع عفاف و حجاب را نباید تنها منحصر به دولت کرد، گفت: «موضوع عفاف و حجاب مربوط به همه مردم ایران است. این مسئله حقوق اجتماعی مردم است. مردم باید در صحنه حضور داشته باشند و فضا باید

در جامعه نمی‌کند.»

فراز و فرود شورای عالی انقلاب فرهنگی با تغییر دولت‌ها
رئیس شورای فرهنگی، اجتماعی زنان و خانواده و عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز درحاشیه‌همایش گام دوم شورای عالی انقلاب فرهنگی در مسیر تحول گفت: «در ۳۰سال گذشته هر بار دولت‌ها با شورای عالی انقلاب فرهنگی همراه شدند، بسیاری از مصوبات فرهنگی کشور جنبه عملی پیدا کرد، اما با تغییر دولت‌ها تأثیرش‌های آنان به موضوعات فرهنگی، این شورا نیز با فراز و فرودهای بسیاری همراه شده‌است.» کبری خزعلی با بیان اینکه تحول فرهنگی باید در مسیر سبک‌زندگی مردم دیده و احساس شود، افزود: «خانواده و سبک‌زندگی مهم‌ترین تأثیرات فرهنگی را می‌پذیرند. آشفنگی فرهنگی با افتادن امور مردم به‌دست افراد ناشایست، ناشی از آشفنگی در تصمیم‌گیری مسئولان کشور است.» وی با انتقاد از برخی شاخص‌سازی‌های کاذب در زمینه حضور زنان در جامعه ادامه داد: «متأسفانه در گذشته شاخص سنجش حضور زنان در جامعه به تعداد وزیر یا نماینده مجلس شدن محدود شده بود؛ درحالی‌که بدون شک تا توجه به وضعیت فرهنگی کشور این ظرفیت وجود دارد که دست‌کم

تا ۳ برابر بر وضعیت کنونی شاهد حضور زنان در تمام عرصه‌های فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و هنری کشور باشیم.» این عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی با بیان اینکه باید فرهنگ ایرانی از تهدیدها برای خود فرصت بسازد، افزود: «تبدیل کردن تهدید جهانی‌سازی به فرصت برای ایجاد معاهدات و افزایش ارتباطات با شکل‌گیری نظام فرهنگی مشترک و شورای فرهنگی با کشورهای همسو و همراه برای کاهش وابستگی به سازمان‌های بین‌المللی و جریان‌های معاند بر طبل جلوگیری از نفوذ فرهنگی غرب در کشور باشد.» خزعلی ادامه داد: «با تلاش صورت‌گرفته در شورای عالی انقلاب فرهنگی سند ۲۰۳۰که برای نفوذ در مدارس کشور طراحی شده بود رد شد که این موضوع را می‌توان یکی از موفقیت‌های شورای عالی انقلاب فرهنگی در عمل به وظایف آن به‌شمار آورد.»

نیود اعتبار، چالش مصوبات شورا است

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی و رئیس کمیسیون مشترک طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده مجلس شورای اسلامی نیز در حاشیه‌همایش گام دوم شورای عالی انقلاب فرهنگی در مسیر تحول در پاسخ به این سؤال که مهم‌ترین چالش شورای عالی انقلاب فرهنگی بعد از ۲۸سال از تأسیس آن چیست، گفت: «یکی از چالش‌های اساسی نیود اعتبار برای اجرا کردن مصوبات شورا است. بدون منابع کافی امکان اینکه بتوان مصوبات را اجرا کرد، وجود ندارد. اگر مصوبه‌ای در شورا به تصویب می‌رسد باید منابع مالی برای اجرای آن نیز در نظر گرفته‌شود؛ در غیراین صورت ممکن است مصوبات جنبه اجرا به‌خود نگیرد.» امیر حسین بانکی‌پور، با بیان اینکه بسیاری از مصوبات‌هایی که در سال‌های گذشته بار مالی پیش‌بینی‌شده از سوی دستگاه‌ها مسکوت باقی می‌ماند، افزود: «متأسفانه سازمان‌مدیریت برنامه‌ریزی فرهنگ را صرفاً محترم می‌داند، اما برای آن جایگاهی در نظام بودجه‌ریزی قائل نیست. به‌عنوان نمونه هنگامی که از لزوم تخصیص بودجه در حوزه کار رسانه‌ای برای فرهنگ‌سازی صحبت می‌شود، می‌گویند

این کار در اولویت نیست و اعتباری به آن تخصیص نمی‌دهند و بسا این کار به فرهنگ کشور و مصوبات شورا ظلم می‌کند.»

یادداشت

حالا گرا خود ما هستیم

اسنیه شاه حسینی

فیلمساز دفاع مقدس همه‌می‌دانیم که ریشه اتفاقات اخیر کشور در کجاست، اما آن دسته از مسئولان فرهنگی که کم‌کاری کردند هم مقرر هستند. آن مسئول فرهنگی که از روی ناآگاهی یا از روی غرض نمی‌گذارد فیلم‌نامه‌ای که نگاه مثبتی به یک بسیجی دارد یا فیلمی که ارزشی است، ساخته‌شود، در این حوادث مقصر است. نگذاشتند بسیج و بسیجی را بشناسد، و عملکرد و فرهنگ دیگر فکر نمی‌کند که بسیجی فقط اسلحه نیست، تمام اتفاقاتی که در کشور می‌افتد، به‌دست دارد. باید آثاری می‌ساختیم که بسیج و فرهنگش را به جامعه بشناسند. تمام اتفاقاتی که در کشور می‌افتد، به‌دست ما می‌گردد. وقتی اتفاقاتی که در ۸سال دفاع مقدس در محورهای عملیاتی افتاد به مردم نشان داده می‌شود، مردم سر تعظیم در برابر این همه ایثار و ایمان فرود می‌آورند. مردم که حاج قاسم‌راز از ابتدا نمی‌شناختند، ولی وقتی او را شناختند و فهمیدند که او چه کرده‌است، دیدید که ملت برایش چه کردند. مردم هر تیپ و قیافه و اعتقادی برای حاج قاسم عزاداری کردند. چسرا؟ چون حاج قاسم را شناختند و دیدند که او چه رشادت و ایثاری از خود نشان داده‌است. مردم از طریق تلویزیون و از طرق دیگر حاج قاسم را شناختند و احترامش را به ما آوردند. ما هزاران حاج قاسم در جبهه‌ها داشتیم که اگر به درستی به مردم معرفی‌شوند، مردم همان ارادتت را که به حاج قاسم نشان دادند به آنها هم نشان می‌دهند. باید به مردم شناخت داد، خوراک داد. مردم وقتی از شهدای غواص مطلع شدند، تشییع جنازه‌ها با شرکت برای‌شان برگزار کردند. دشمنان از تشییع مردم و جرم‌های خالی که وجود دارد استفاده کردند و این جاهای خالی را پر از چهره‌های نادرست و اسپیز‌زنده به فرهنگ با فکر مردم پسر کردند؛ در صورتی که مردم باید به شناخت عمیق از فرهنگ خودشان برسند. این اتفاقاتی که افتاد ما را مقداری واکنسته کرد و شاید مسئولان را بیدار کند، هر چند به‌دلیل مشکلات عزیز و مظلومی که دادیم گران برای‌مان تمام شده؛ بنابراین مسئولان شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان مرجعی عالی نیازمند «امتداد عاملیت فرهنگی» در بدنه اجرایی، تصمیم‌گیر و برنامه‌ریز مادون خود است. تحقق چنین اهدافی که تضمین‌کننده کارآمدی این شورا است، تا مرحله پذیر واقعی در حوزه فرهنگ، نیازمند شناخت «پیشاکنش»، «درکش» و «پساکنش» است. به تعبیری مسئله‌شناسی فرهنگی مقدم بر کنشگری در ساحت آن در سطوح سیاستگذاری، تعیین‌خطمشی و هدایت‌امور فرهنگی است. همچنان‌که، هدف‌گذاری مال‌محور شورا اقتضا می‌کند شناخت پیشاکنش با شناختی که تا مرحله کنش و بازخورد‌های آن امتداد می‌یابد، دنبال‌شود. بعضاً تصمیمات بجا و بموقع دچار ضعف در اجرا یا بی‌نظمی و ناهماهنگی مجموعه‌های مسئول یا عدم‌انطباق در برنامه‌ریزی امتداد لازم را نمی‌یابند و به‌محصول رشد فرهنگی منجر نمی‌شوند.

یادداشت

احمد شاکری

نویسنده و فعال فرهنگی

مسئله‌شناسی مقدم بر کنشگری

عملکردسنجی شورای انقلاب فرهنگی نیازمند دقت‌نظر در شناخت اهداف و وظایف و همچنین ساختارها و سازوکارهای پیش‌بینی‌شده قانونی جهت تحقق اهداف این شورا، مصوبات شورا و فرایند منتهی به اجرای این مصوبات، سنخ‌شناسی مصوبات و تعیین تناسب آنها به لحاظ کمی و کیفی و موضوعی با شرایط فرهنگی حاکم بر جامعه در طول ادوار گذشته‌است. این مهم است که هم در ساحت آسیب‌شناسی فرهنگی کشور و هم در مقام دفع و رفع این آسیب‌ها و مجموعه‌های مسئول در این زمینه، بیش و پیش از هر چیز به فهم دقیق مسئله نایل شویم. به اقتراح گذاشتن تحلیل عملکرد مجموعه‌ای چون شورای عالی انقلاب فرهنگی بدون آشنایی دقیق با ساختار و اهداف همچنین ادوار عملکردی این مجموعه و قبض و بسط‌های ساختاری و اجرایی آن می‌تواند به تحلیل ناقص، آسیب‌شناسی غیر دقیق و گم‌کردن صورت مسئله چرایی آسیب‌های فرهنگی منجر شود. در چنین مواردی بسیار اهمیت دارد که از چه منظر و جایگاهی مقوله فرهنگ و بحران‌های آن آسیب‌شناسی می‌شود و چه کسانی با چه دانشی و تجربه‌ای به این امر مبادرت می‌ورزند. این امر در شرایط حاد اجتماعی و سیاسی و ورود کشور به بحران‌های خاصی که ذهنیت پرسشگر جامعه به‌دنبال یافتن علل و اسباب شکل‌گیری بحران‌ها به‌خصوص ابعاد و عوامل فرهنگی آن است، می‌تواند از نغزندگی بیشتری برخوردار باشد؛ چراکه نوعاً در چنین شرایطی ذهنیت عام جامعه به پاسخ‌های در دسترس بیشتر تمایل دارد. بعضاً در فضای فرهنگی چنین تحلیل‌هایی نیز از سوی کسانی انجام می‌شود که منظر بیرونی، محدود، غیرواقع‌بینانه و تمامیت‌خواهانه دارند.

با مقدمه‌ای که آمد، مطالبات مقام معظم رهبری از شورای عالی انقلاب فرهنگی که جایگاهی راهبردی و موضعی مشرفانه دارند، با انضمام مولفه‌های روشگانی باید فهم‌شود. ما نیازمند تصحیح، اصلاح و تقویت نسبت خود با ساخت فکری معطلم‌له و فرمایشاتی که ایشان در مناسبت‌های مختلف و در حضور جمع‌های متنوعی بیان می‌کنند، هستیم. در عین حال که فعال بودن و نه منفعل ماندن در چنین بسط‌های ضروری است، در مقام تحلیل و تفسیر، لازم است فضای جامعه به سمت افق فکری فرهنگی که ایشان بدان اشاره می‌کنند، متمایل شود و این، ظرافت‌ها و قافق بسیاری می‌عطلم‌له و فرایند ابلاغ و اثرگذاری که «از یا» «با» فرمایشات ایشان توسط رسانه‌ها که ذهنیت فرهنگی و البته مطالبه‌گر عمومی را می‌سازند، پایه‌ریزی می‌شود، خود در سویه‌دهی به این مطالبات نقش داشته‌است. نمونه این سویه‌دهی‌ها در حوزه کتاب، تقریظ‌های معطلم‌له بر برخی آثار ادبیات دفاع مقدس است. این رخداد پربرتک و جریان‌ساز در رسانه‌ها و توسط مجریان نه با اهم وجوه فرهنگساز و منبرپرداز که بعضاً با رویکردی حداقلی صدافی دنبال‌شده است. فضای فرهنگی و خاصه رسانه‌ای کشور با این مقوله به‌عنوان رخدادی صدافی و مودی مواجه می‌شوند و قادر نبوده‌اند از آن به‌مباه شاخص‌های الگوی برین ادبیات رونمایی کنند.

در بیانبات معطلم‌له در دیدار بسا اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی بر کلیدواژه‌هایی چون «رصد فرهنگی»، «مهندسی فرهنگی»، «هدایت ساختارهای فرهنگی» و «تحقق اسناد تحول» تأکید شده‌است. به بیانی، شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان مرجعی عالی نیازمند «امتداد عاملیت فرهنگی» در بدنه اجرایی، تصمیم‌گیر و برنامه‌ریز مادون خود است. تحقق چنین اهدافی که تضمین‌کننده کارآمدی این شورا است، تا مرحله پذیر خواهد بود؛ چراکه مرجع‌شدگی شورا به نحو واقعی در حوزه فرهنگ، نیازمند شناخت «پیشاکنش»، «درکش» و «پساکنش» است. به تعبیری مسئله‌شناسی فرهنگی مقدم بر کنشگری در ساحت آن در سطوح سیاستگذاری، تعیین‌خطمشی و هدایت‌امور فرهنگی است. همچنان‌که، هدف‌گذاری مال‌محور شورا اقتضا می‌کند شناخت پیشاکنش با شناختی که تا مرحله کنش و بازخورد‌های آن امتداد می‌یابد، دنبال‌شود. بعضاً تصمیمات بجا و بموقع دچار ضعف در اجرا یا بی‌نظمی و ناهماهنگی مجموعه‌های مسئول یا عدم‌انطباق در برنامه‌ریزی امتداد لازم را نمی‌یابند و به‌محصول رشد فرهنگی منجر نمی‌شوند.